

ธรรมชาติสามสาย (ตอนที่ ๒)

“ปมพะพลึงแห่งการตื่นรู้สู่การปฏิรูปสถาบันทางศาสนา”

เรจินัลด์ เรย์ เขียน

วิจักขณ์ พานิช แปลและเรียบเรียง

ในธรรมชาติผู้สืบทอดหัวใจแห่งสายธารเดิมแท้ เราสามารถรู้สึกได้ถึงคุณสมบัติที่เด่นชัดสามประการ ได้แก่ ความลุ่มลึก จิตที่ใหญ่ไพศาล และศักยภาพแห่งการตื่นรู้

๑) ความลุ่มลึกในพุทธภาวะ

ประสบการณ์ในภาวะแห่งการตื่นรู้มีคุณสมบัติของความลุ่มลึกอย่างที่ไม่อาจประเมินได้ ในสนามพลังแห่งการตื่นรู้เรารู้สึกราวกับว่าความกว้างใหญ่นั้นทอดยาวออกไปอย่างไรขอบเขต ในที่นี้เราไม่ได้พูดถึงความลึกลับในฐานะหน่วยวัดเชิงกายภาพ แต่เรากำลังอธิบายถึงประสบการณ์ตรงที่มีต่อพื้นที่ภายในของจิตโดยตรง อันบ่งบอกว่า ณ ช่วงขณะแห่งปัจจุบัน พลังแห่งการตื่นรู้ประกอบไปด้วยชั้นอันสลับซับซ้อน อันเป็นภาวะความลุ่มลึกที่ยากจะหยั่งถึง

ยามที่เราฝึกฝนภาวนา จิตของเราอาจจะอยู่ในภาวะแห่งการผ่อนคลาย แวบหนึ่งเราอาจจะมีความคิดขึ้นมาว่า “นี่แหละใช่เลย นี่คือการตื่นรู้ปราศจากการปรุงแต่ง” แต่ทันใดนั้นเราตระหนักว่าเรากำลังยึดมั่นอยู่กับหลักการและพื้นที่การรับรู้ของจิตอันลุ่มลึก เราจึงปล่อยวางอีกครั้ง จิตค่อยๆผ่อนคลายมากขึ้นแล้วจึงเข้าสู่ภาวะที่สดใหม่กว่า มีอิสระมากกว่า และเปิดกว้างมากกว่า ณ จุดนั้นเราอาจหลงคิดไปว่า “ใช่เลย เราได้บรรลุเป้าหมายแล้ว” แต่ช่วงขณะถัดไปเราก็ได้ตระหนักอีกครั้งว่า นั่นเป็นเพียงแค่ความพยายามที่จะยึดมั่นเอาประสบการณ์อันลุ่มลึกนั้นไว้เป็นหลักเกาะให้กับชีวิตอีกครั้ง เราจึงจำเป็นต้องศิโรราบ ปล่อยวางความยึดมั่นนั้นให้ได้ และนั่นคือกระบวนการอันไม่มีที่สิ้นสุด การศิโรราบ ปล่อยวาง และยอมรับสรรพสิ่งตามที่เป็นจริงดูเหมือนจะกลายเป็นลมหายใจแห่งชีวิตของผู้ฝึกฝนเลยทีเดียว บางทีมันอาจจะไม่มีสิ่งที่เรียกว่าจุดสิ้นสุดของความลุ่มลึกในภาวะการตื่นรู้ของจิต คำถามก็คือ เราจะต้องทำเช่นไร ถึงจะสามารถดำรงอยู่ในสภาวะดังอิสระ (free fall) ได้ในทุกสถานการณ์ของชีวิต

๒) ความไพศาลแห่งจิตใหญ่

อย่างที่พระกัมภีร์กล่าวไว้ว่า “ธรรมชาติของจิตคือพื้นที่อันกว้างใหญ่แห่งธรรมชาติ” นั้น หมายความว่าพลังแห่งการตื่นรู้ในตัวเราหาได้มีขอบเขตจำกัดแต่อย่างใด จริงๆแล้วจิตนั้นดำรงอยู่ไม่แยกขาดจากธรรมชาติ อีกนัยหนึ่งจิตก็คือพลังชีวิตหรือพลังแห่งจักรวาลนั่นเอง สิ่งสำคัญก็คือเราจะสามารถศิโรราบให้กับศักยภาพแห่งจิตอันไพศาลนั้นได้หรือไม่

๓) ศักยภาพแห่งการตื่นรู้

ขณะที่สภาวะเดิมแท้นั้นเป็นอสังขตธาตุที่อยู่เหนือการปรุงแต่งของเหตุปัจจัย แต่หากจะมองอีกมุมหนึ่งสภาวะนั้นก็หาได้แยกขาดหรือไม่ข้องเกี่ยวกับเหตุปัจจัยเสียเลยทีเดียว สิ่งที่เราสัมผัสได้จากเว็บหนึ่งของการภาวนาก็คือ สายธารเดิมแท้นั้นเต็มเปี่ยมไปด้วยศักยภาพ ที่สามารถมีอิทธิพลต่อชีวิตของเราในทุกๆแง่มุม เราอาจจะคิดว่าหลังจากได้สัมผัสกับธรรมชาติเดิมแท้ที่ว่่านั้น เราก็สามารถหันหลังกลับไปใช้ชีวิตเดิมๆตามแบบแผนความคุ้นชินๆได้อีก แต่ในสายธารเดิมแท้นั้นไม่มีสิ่งที่เรียกว่า “ตัวตน” ที่แน่นหนาและถาวร ความคิดในเรื่อง “ชีวิตส่วนตัว” แท้จริงแล้วเป็นเพียงแค่ความฝันอันไม่มีอยู่จริง แบบแผนที่คุ้นชินของชีวิตก็ดูจะหาแก่นสารไม่ได้ตามไปด้วย จึงขึ้นอยู่กับว่า เราจะยอมให้ประสบการณ์แห่งสายธารเดิมแท้ส่งผลแทรกซึมสู่อดีตกรรมของเราหรือไม่ เราสามารถปล่อยวางภาพชีวิตของเรา และบุคคลที่เราคิดว่าเราเป็น ได้มากน้อยเพียงไร คำถามนี้จะมีตลอดเส้นทางการฝึกฝน จนกระทั่งถึงจุดที่ว่ามุมมืดแห่ง “ตัวตน” ไม่หลงเหลืออยู่อีกต่อไป

ธรรมาจารย์ผู้ปฏิบัติชอบเป็นผู้ที่ฝึกฝนตนเองจนกระทั่งชีวิตในทุกกลมหายใจเข้าออกของเขาได้กลายเป็นสายธารธรรมโดยสมบูรณ์ เขาหรือเธอไม่ได้เป็นอะไรนอกไปเสียจากสภาวะเดิมแท้ที่ตื่นรู้อันปรากฏให้สัมผัสได้ในรูปของนครธรรมดาผู้หนึ่ง ในวิถีพุทธเราเรียกปัจเจกบุคคลผู้เข้าสู่สภาวะดังกล่าวว่า “นิรมาณกาย” (Nirmanakaya)

กระนั้นมันคงเป็นความผิดพลาดอันใหญ่หลวงหากเราจะมองไปที่ธรรมาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่แต่ฝ่ายเดียว เพราะจริงๆแล้วทุกคนต่างก็มีศักยภาพ สามารถเป็นผู้สืบทอดสายธารเดิมแท้นั้นได้เหมือนกัน ท่านโทกู อุจิ้น (Tulku Urgyen Rinpoche) ได้เน้นย้ำเสมอว่า หัวใจของเส้นทางสายนี้อยู่ที่การฝึกตนของผู้ปฏิบัติ เรื่องนี้ถือเป็นความท้าทายของโยคีทุกคน แน่แน่นอนว่าความคาดหวังสูงสุดก็คือ ณ จุดหนึ่งของ

ชีวิตการอุทิศตนบนเส้นทางแห่งการภาวนา เราทุกคนจะสามารถสืบต่อสายธารแห่งการตื่นรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ นั่นคือความมั่นใจที่พระพุทธเจ้ามีต่อสาวกทุกคนอย่างไม่มีเลือกเฟ้น อายุ หรือชนชั้นวรรณะ

สายธารการสืบทอด (The Transmission Lineage)

สายธารการสืบทอดประกอบด้วยหลากหลายวิธีที่ซึ่งสายธารเดิมแท้หรือโพธิจิตได้ถูกส่งผ่านสู่ศิษย์สาวก เราสามารถเห็นตัวอย่างนี้ได้จากชีวิตของสากยมนิพุทธะ หลังจากบรรลุสู่ภาวะตื่นรู้โดยสมบูรณ์ ขณะประทับนั่งอยู่ใต้ต้นโพธิ์ใหญ่ ท่านเกิดความรู้สึกไม่แน่ใจ “เราควรจะดำรงอยู่ในธรรมดา ภาวะอันง่ายงามในความตื่นรู้ที่สมบูรณ์เช่นนี้ต่อไป หรือ เราควรที่จะพยายามถ่ายทอดหนทางแห่งการตื่นรู้นี้ให้แก่ผู้อื่น” ท่านรู้สึกไม่มั่นใจว่าจะมีใครที่จะสามารถรับฟังและเข้าใจคำสอนนี้ได้ อย่างไรก็ตาม เสียงกรางแห่งทุกข์โศกในสังสารวัฏได้สัมผัสหัวใจอันเปล่าเปลี่ยวของท่าน จนท่านไม่สามารถลืมคำอยู่ในความสุขสูงสุดเช่นนั้นได้แต่เพียงผู้เดียว มหากรุณาได้ผุดบังเกิดขึ้นในจิตใจ และณ วินาทีนั้น พระพุทธองค์กำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายครั้งยิ่งใหญ่ กับคำถามที่ว่า ท่านควรจะถ่ายทอดสภาวะแห่งการตื่นรู้ และหนทางสู่สภาวะนั้นให้แก่ผู้อื่นด้วยวิธีการใด

ก่อนจะบรรลุธรรมเป็นผู้ตื่นรู้โดยสมบูรณ์ สากยมนิได้ผ่านเส้นทางการฝึกฝนตนเองที่ยากลำบาก เขาได้ใช้เวลาห้าปีเรียนเทคนิคโยคะขั้นสูงมากมายจากอาจารย์หลายท่าน จากนั้นจึงทุ่มเทเวลาฝึกฝนอย่างมอภยกายชีวิต การเดินทางของสากยมนิเต็มไปด้วยอุปสรรค กับดัก และทางตันทุกชนิด เขาไม่ต้องการให้ศิษย์สาวกของเขาต้องเผชิญหนทางที่ยากลำบากอย่างที่เขาประสบ หนทางที่ไม่มีเขมิตติ ไม่มีผู้นำทาง อาศัยเพียงการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดไปเรื่อยๆ ดังนั้นสิ่งแรกที่พระพุทธองค์เลือกถ่ายทอดให้แก่เหล่าสาวก คือ เส้นทางการฝึกฝนอย่างเป็นขั้นตอน ท่านได้คิดค้นรูปแบบการถ่ายทอดอันเป็นเอกลักษณ์ เพื่อที่จะนำพาให้สาวกได้เข้าสู่เส้นทางแห่งการฝึกฝนตนเอง สู่เป้าหมายแห่งการตระหนักรู้ในสายธารเดิมแท้ อาจจะกล่าวได้ว่าการแบ่งปันประสบการณ์ของพระพุทธเจ้าต่อปัญจวัคคีย์ทั้งห้า ที่ป่าสวนกวาง ถือเป็นจุดเริ่มต้นของสายการสืบทอดในพุทธศาสนา

หัวใจของสายการสืบทอดนั้น คือ การให้คุณค่าต่อศักยภาพที่แตกต่างอย่างหลากหลายในตัวปัจเจก อันบ่งบอกถึงความโน้มเอียง สายธารแห่งกรรมในอดีต การถูกจรรีในรูปแบบคำสอน สายการ

ปฏิบัติและตัวครูบาอาจารย์ ที่ไม่เหมือนกัน แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้แตกต่างกันในรากฐานแห่งคุณค่า ในสายธารเดิมแท้ หน้าที่ของธรรมาจารย์ผู้มีความสามารถก็คือ การค้นหาแนวทาง คำสอน หรือ เทคนิคที่เหมาะสมกับศิษย์แต่ละคน ณ จุดนั้นๆบนการเดินทางของเขา เพื่อที่จะได้ช่วยให้กระบวนการ เรียนรู้ด้านในเบ่งบานในจิตใจศิษย์ผู้นั้น ได้อย่างเต็มที่

ในประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนา แต่ละนิกายและสายการปฏิบัติได้เน้นย้ำสายการสืบทอดที่ ต่างกันออกไป ยกตัวอย่างในสายเซ็น เทคนิคดังกล่าวมีหลากหลายมาก ไม่ว่าจะเป็นการนั่ง (ชาเซ็น) เดิน กิณ (โอริโยกิ) คำสอนสั้นๆ (โกอัน) บทกวี (ไฮกุ) การจัดดอกไม้ (อิเคบานะ) การชงชา การร่าง ตัวอักษร การสนทนาได้ตอบกับอาจารย์ และอื่นๆ

ทั้งหมดนี้คือตัวอย่างของรูปแบบที่หลากหลายในสายการสืบทอด อันจะทำหน้าที่เป็นเสมือน ประตูลู่การตระหนักรู้ในสายธารเดิมแท้ ในพุทธเถรวาท หรือพุทธทิเบต ก็ไม่แตกต่างกันนัก ทุกสาย การปฏิบัติต่างก็ประกอบด้วยเทคนิคการฝึกฝนที่หลากหลายอัน ได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นจากรุ่นสู่รุ่นจวบจน ปัจจุบัน

พระคัมภีร์ในยุคแรกแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าแนวทางการส่งผ่านพุทธสภาวะนั้นมี ด้วยกันมากมายหลากหลายวิธี พระพุทธเจ้าได้ใช้เวลาตลอดชีวิตของท่านสรรค์สร้างประตูลู่การตื่นรู้อัน หลากหลาย ที่เหมาะกับศักยภาพภายในที่แตกต่างกันของศิษย์สาวกแต่ละคน เราถูกสอนว่าตลอดชั่วชีวิต ของท่าน พระพุทธองค์ได้ค้นพบ ๘๔,๐๐๐ กระบวนการในการส่งผ่านพุทธสภาวะที่ว่่านั้น

ท่ามกลางการแตกหน่อของสายการปฏิบัติในช่วงเวลาสองพันปีที่ผ่านมา เชื่อกันว่าปัจจุบัน มีกระบวนการสืบทอดเพิ่มขึ้นจากเดิมหลายต่อหลายเท่า ด้วยอัจฉริยภาพและความคิดสร้างสรรค์ของ เหล่าอริยธรรมาจารย์ทั้งหลาย ที่ได้อบรมสั่งสอนศิษย์สาวกในเส้นทางแห่งการฝึกตนอันเป็นหนทางที่ จะนำปัจเจกบุคคลให้ได้ไปสัมผัสพลังแห่งการตื่นรู้ภายใน ในพุทธศาสนาฝ่ายทิเบตสายการสืบทอดได้ แดกแขนงออกไปเกินกว่าจะนับได้ โดยเฉพาะในสาย “ริเม” ที่ก่อตั้งขึ้นในช่วงคริสต์วรรษที่ ๑๘-๑๙ ได้ มีความมุ่งมั่นที่จะรักษาสายการปฏิบัติที่มีชีวิตทั้งหลายให้คงอยู่ ณ ยุคสมัยที่สายการสืบทอดเริ่ม เพลิดเพลินกับภาวะที่เสี่ยงต่อการล่มสลาย

ถือเป็นเรื่องสำคัญที่สายการสืบทอดจะต้องไม่พยายามสงวนกฎเกณฑ์หรืออำนาจไว้ในตัวของมันเอง เพราะสายการสืบทอดจะมีชีวิตได้ก็ต่อเมื่อมันคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่แนบแน่นต่อรากฐานในสายธารเดิมแท้ นั่นคือคำสอนจะต้องถูกสอนจากหัวใจที่ปราศจากความเห็นแก่ตัว เพื่อเป้าหมายเดียวในการนำผู้ฝึกฝนไปสู่สภาวะเดิมแท้แห่งจิตที่ลุ่มลึกและละเอียดอ่อนขึ้นในทุกขณะ ตรงกันข้ามหากมันถูกสอนเพื่อเป้าหมายอื่น เช่น เพื่อการรักษาสถานะทางอำนาจของสถาบัน ดึงดูดผู้บริจาคน หรือจำนวนผู้ฝึกฝน เมื่อนั้นมันก็หาได้มีความหมายอะไร แม้ภายนอกอาจจะดูน่าเกรงขามหรือดึงดูดใจมากเพียงใดก็ตาม เมื่อมันไม่ได้ถูกสอนบนรากฐานแห่งสภาวะแห่งการตื่นรู้ภายในเสียแล้ว มันก็ไม่สามารถจะพาให้ผู้ฝึกฝนก้าวหน้าบนเส้นทางแห่งการฝึกตนได้เลย และนั่นคือต้นตอของความเสื่อมสลายในแก่นสาระของวิถีพุทธ

เราจะพิจารณาอย่างไรว่าสายการสืบทอดนั้นยังเต็มเปี่ยมด้วยคุณค่าและความหมายในหัวใจแห่งพุทธะ คำตอบไม่ใช่อยู่ที่ปัจจัยทางกายภาพที่เรามองเห็นจากภายนอก สิ่งเดียวที่จะบอกได้ก็คือความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ (ผู้สืบทอด) กับศิษย์ (ผู้รับการสืบทอด) เพียงเท่านั้น ผู้สอนจะต้องมีประสบการณ์ที่ลึกซึ้งในเทคนิคการฝึกที่เขาสอน ส่วนนักเรียนก็จะต้องมีพื้นฐานความเข้าใจที่ดี มีแรงบันดาลใจที่บริสุทธิ์ และพากเพียรฝึกฝนตนเองจนมีความพร้อมในระดับหนึ่ง สายสัมพันธ์ของหัวใจระหว่างศิษย์อาจารย์จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการส่งผ่านแก่นคำสอนในสายธารเดิมแท้

สิ่งแรกศิษย์จะต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อเป้าหมายของการปฏิบัติ เป้าหมายที่ว่านี้คือการลอกเอาเปลือกทางหลักการเวียนว่ายที่ปกคลุมสัจยภาพแห่งการตื่นรู้ภายในออกไปเสียให้หมด ฟังแล้วอาจดูน่าดึงดูดใจในหลักการ แต่ในกระบวนการจริงๆของเส้นทางการฝึกฝนที่เราสามารถพบได้ในชีวประวัติของเหล่าอริยโยคีทั้งหลาย ได้แสดงให้เห็นว่าทุกขั้นตอนของการลอกเอาเปลือกชีวิตเหล่านั้นออกไป นำมาซึ่งความท้อแท้ และความเจ็บปวด อย่างที่เราไม่คาดฝัน การเดินทางสายนี้เต็มไปด้วยอุปสรรค ความท้อแท้สิ้นหวัง และประสบการณ์ตรงในความทุกข์ที่เพิ่มขึ้นความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆตามหัวใจที่เปล่าเปลือยมากขึ้น หากเราขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเราอาจจะมองประสบการณ์เหล่านี้ในฐานะ “ปัญหา” แต่หากความเข้าใจในเป้าหมายของการร่วมทุกข์ร่วมสุขกับสรรพสัตว์ของเรามีความมั่นคงเสียแล้ว สิ่งที่คุณเหมือนเป็นปัญหากลับจะนำมาซึ่งปิติสุขอย่างที่มีอาจประมาณได้

ในแง่ของการฝึกฝน แรงบันดาลใจที่ถูกต้องถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะแม้เราจะมีสมาธิที่ถูกต้องแต่หากถูกผลักดันด้วยความคาดหวังหรือความกลัวเสียแล้ว เราก็ไม่สามารถที่จะพบความก้าวหน้าทางจิตวิญญาณได้เลย บ่อยครั้งที่เรามักจะนำพาเอาความทะเยอทะยานทางโลกมาใช้ในการภาวนา อยากจะแข่งก้าวกระโดดจากเทคนิคหนึ่งไปยังอีกเทคนิคหนึ่งที่สูงกว่า ราวกับว่าขั้นความก้าวหน้าเหล่านั้นเป็นเกียรติยศอะไรประมาณนั้น เรายังต้องการเป็นที่ยอมรับในฐานะผู้สูงส่งทางจิตวิญญาณ อย่างน้อยก็ขอเป็นที่ยอมรับของอาจารย์และกัลยาณมิตรในสังฆะ หรือมากไปกว่านั้นเราอาจจะต้องการขจัดปมด้อยในชีวิตหรือกำจัดความทุกข์ในอดีตให้ราบคาบไปเสีย หากเรายอมให้แรงผลักดันในลักษณะนี้มาเป็นใหญ่ในใจเราเสียแล้ว การฝึกฝนของเราก็ไม่มีทางที่จะจริงแท้ได้เลย การเดินทางทางจิตวิญญาณก็ไม่มีทางที่จะนำเราไปสู่การมีหัวใจที่เปิดกว้าง อ่อนน้อม และเอื้ออาทรต่อผู้คนรอบข้างได้แต่อย่างใด

นอกจากนั้นทุกขั้นของการปฏิบัติจะต้องมีความเหมาะสมต่อความสุกงอมทางจิตวิญญาณของบุคคลผู้นั้น เพราะเทคนิคที่อาจารย์มอบให้เราฝึก หาได้เป็นเหมือนสินค้าที่จะมาเติมเต็มความต้องการของผู้บริโภค แต่ละขั้นบนเส้นทางการฝึกฝนจะต้องถูกใจและการเอาใจใส่และเคารพ ด้วยเทคนิคการฝึกที่เหมาะสม เพื่อที่เราจะได้เรียนรู้ที่จะปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่นในตัวเราของเราไปทีละน้อยๆ

ตัวอย่างเช่น ชกเช็น (Dzogchen) หรือ คำสอนในเรื่องความสมบูรณ์แบบอันยิ่งใหญ่ ถูกมองว่าเป็นเทคนิคการภาวนาขั้นสูงสุดของพุทธฝ่ายทิเบต เรียกได้ว่าเป็นจุดบรรจบของทุกรูปแบบการภาวนา แต่ทุกวันนี้มีผู้ฝึกชาวตะวันตกมากมายที่ได้รับคำสอนชกเช็นมาปฏิบัติ ในบรรดาคนเหล่านี้ บ้างก็มีประสบการณ์ในการภาวนามาบ้าง บ้างก็ยังเพิ่งเริ่มฝึกมาได้ไม่นาน ทั้งนี้เราต้องเข้าใจเสียก่อนว่า ชกเช็นนั้นมีความเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับภาวะการตื่นรู้ขั้นสูงในอนัตตา อันเป็นสภาวะที่ลึกลับของการศิโรราบต่อความว่างในธรรมชาติแห่งสากลจักรวาล ในสายการปฏิบัติของทิเบตต่างก็กล่าวตรงกันว่าชกเช็นไม่ใช่เทคนิคที่จะเข้าถึงกันได้ง่ายๆ จนกว่าผู้ฝึกจะผ่านการภาวนาที่เข้มข้นมาเป็นเวลาหลายต่อหลายปี และมีประสบการณ์การฝึกวิเวกที่มากพอ จนกระทั่งถึงจุดที่ว่าทุกลมหายใจเข้าออกในชีวิตของเขาคือการภาวนาไปเสียแล้ว

สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นกับชกเช็นจะสามารถอธิบายแนวโน้มที่เกิดขึ้นกับการสอนพุทธศาสนาทิเบตในโลกสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี เทคนิคการฝึกขั้นสูงกำลังถูกนำออกมาจากประเพณีและการเตรียมตัวในแบบดั้งเดิมของผู้ฝึก จากที่เคยถูกมองว่าเป็นพื้นฐานที่จะขาดไปเสียไม่ได้ แต่ในปัจจุบันกลับถูก

ตัดทิ้งอย่างไม่มีค่าอีกต่อไป สายการปฏิบัติอันเก่าแก่ของพุทธทิเบตกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายในโลกสมัยใหม่ จากวิถีแห่งธรรมชาติและความคิดสร้างสรรค์สู่สังคมแห่งจักรกลและอาหารจานด่วน ส่งผลให้ธรรมาจารย์ต้องเลือกที่จะปรับเปลี่ยนปัจจัยหลายๆอย่าง อันมีผลให้คุณค่าบางอย่างได้ค่อยๆเลือนหายไป สิ่งที่เราพบก็คือ ผู้ฝึกที่โตมาในวัฒนธรรมสมัยใหม่น้อยคนนักที่จะสามารถผ่านกระบวนการการฝึกฝนที่ต้องอาศัยการทุ่มเท ถวายชีวิตอย่างที่เคยเป็นมาแต่เก่าก่อนได้ ที่น่าเศร้าก็คือ นับวันก็ยิ่งจะมีชาวทิเบตที่สามารถส่งผ่านสายธารแห่งการค้นรู้นี้ได้น้อยลงเรื่อยๆ แนวโน้มที่เด่นชัดอันนี้ได้สร้างความกังวลใจให้แก่ธรรมาจารย์ทั้งหลายว่าสายธารการสืบทอดในหลายๆสายอาจกำลังถึงคราวสูญสลายไปในไม่ช้า

แม้ผู้ฝึกจะได้รับมอบเทคนิคการปฏิบัติขั้นสูงสุดโดยธรรมาจารย์ผู้รู้แจ้ง แต่หากเขาเหล่านั้นฝึกฝนโดยปราศจากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและการให้คำแนะนำที่เหมาะสมเสียแล้ว ก็ยากที่การปฏิบัตินั้นจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ตามที่ตั้งใจไว้ ในสายการปฏิบัติของทิเบตความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์กับอาจารย์เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด สำหรับผู้ฝึกฝนบนเส้นทางสายนี้อย่างจริงจัง เขาต้องการกัลยาณมิตรร่วมการเดินทางอย่างใกล้ชิด และดูเหมือนพุทธศาสนาที่กำลังเติบโตขึ้นในโลกสมัยใหม่จะมองข้ามความสำคัญในเรื่องนี้ ด้วยความยึดมั่นในอิสรภาพทางความคิดแบบปัจเจกนิยมสุดโต่ง

๑ แปลและเรียบเรียงจาก “The Three Lineages” ในวารสาร “Buddhadharma” ฉบับฤดูหนาว ปีค.ศ. ๒๐๐๕

๑ ตีพิมพ์ครั้งแรกใน เว็บไซต์มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน www.mignightuniv.org